

ข

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของ
โครงสร้างตลาดข้าวส่งออกของไทย

ชื่อผู้เขียน

นายสุพร พงกษิกานนท์

วิทยานิพนธ์

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

รศ. ดร. มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด ประธานกรรมการ
อ. ดร. ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ กรรมการ
อ. ดร. สังคม สุวรรณรัตน์ กรรมการ

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์มีอยู่ 2 ประการคือ หนึ่ง ศึกษาและวิเคราะห์
ความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างตลาดข้าวส่งออกของไทยโดยศึกษาเฉพาะตลาดข้าวขาว
(milled white rice) ซึ่งเป็นสินค้าข้าวที่มีสัดส่วนการส่งออกสูงที่สุดในบรรดาข้าว
ประเภทต่าง ๆ การศึกษานี้เน้นการวิเคราะห์แยกตามมาตรฐานข้าว สอง ศึกษาความ
มีเสถียรภาพของภาวะการส่งออกข้าวไทยในตลาดโลกและสาเหตุความเติบโตของตลาด
ข้าวไทย

ในการศึกษาได้แบ่งชั้นคุณภาพของข้าวไทยออกเป็น 3 หมวดใหญ่ ๆ ได้แก่
ข้าวมาตรฐานสูง (ข้าวขาว 100% และ 5%) ข้าวมาตรฐานปานกลาง (ข้าวขาว 10%
15% และ 20%) ข้าวมาตรฐานต่ำ (ข้าวขาว 25% ลงไป)

ความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างตลาดข้าวอันดับแรกก็คือ การเปลี่ยนแปลง
ในด้านปริมาณการส่งออกของข้าวแต่ละมาตรฐาน ซึ่งในอดีตนั้น ข้าวมาตรฐานต่ำมีปริมาณ

การส่งออกสูงที่สุดติดต่อกันมาตั้งแต่พ.ศ. 2504 จนถึงพ.ศ. 2511 หลังจากนั้นจึงได้ลดบทบาทลง เนื่องจากประเทศลูกค้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศเกษตรกรรมได้มีการพัฒนาการเพาะปลูกข้าวของตนเอง โดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์จนทำให้ผลผลิตข้าวที่ได้มีปริมาณเพิ่มขึ้นและสามารถลดการนำเข้าข้าวลงได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้มีการบุกเบิกและแสวงหาตลาดใหม่ ๆ ในช่วงปี 2518-19 ทำให้ปริมาณการส่งออกของข้าวทุกมาตรฐานมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ โดยตลาดข้าวที่มีการขยายตัวสูงที่สุดได้แก่ข้าวมาตรฐานสูงซึ่งมีปริมาณการส่งออกมากกว่าข้าวอีกสองมาตรฐานรวมกัน นอกจากนี้เมื่อได้ทำการศึกษาด้านมูลค่าการส่งออกประกอบไปด้วยก็ยิ่งทำให้เห็นความสำคัญของตลาดข้าวมาตรฐานสูงเด่นชัดขึ้นเพราะกว่าร้อยละหกสิบของมูลค่าส่งออกข้าวขาวเป็นข้าวมาตรฐานสูง

การขยายตลาดได้ทำให้จำนวนลูกค้าที่นำเข้าข้าวไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากจำนวน 92 รายในปีพ.ศ. 2500 เป็น 141 รายในปีพ.ศ. 2530 นอกจากนี้การกระจายตัวของลูกค้าก็มีแนวโน้มที่ดีขึ้นอีกด้วย จากการศึกษาด้วยวิธีการวัดค่าดัชนีความกระจุกตัว (Herfindahl index of concentration) จากข้อมูลปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศลูกค้าข้าวไทยตั้งแต่พ.ศ. 2500-2530 พบว่าดัชนีความกระจุกตัวของข้าวมาตรฐานสูงในปีพ.ศ. 2500 เท่ากับ 0.1706 แต่ได้ลดลงเหลือ 0.1129 ในปี 2530 สำหรับข้าวมาตรฐานปานกลางนั้นค่าดัชนีในปีพ.ศ. 2500 เท่ากับ 0.1644 ซึ่งได้ลดลงเหลือ 0.1241 ในปีพ.ศ. 2530 ข้าวมาตรฐานต่ำเป็นข้าวที่มีความเปลี่ยนแปลงมากที่สุดจากค่าดัชนี 0.3344 ในปีพ.ศ. 2500 ลดลงเหลือเพียง 0.1764 ในปีพ.ศ. 2530

สาเหตุแห่งความเติบโตของตลาดข้าวไทยเป็นเรื่องที่ได้ทำการศึกษาต่อมา ทั้งนี้โดยใช้ทฤษฎีส่วนแบ่งตลาดคงที่ (constant market share analysis) ดำเนินการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนให้ภาวะการส่งออกของข้าวไทยขยายตัวระหว่างพ.ศ. 2525-2527 ซึ่งเป็นปีที่มีข้อมูลการค้าข้าวแยกตามมาตรฐาน พบว่ามาจากการขยายตัวของการค้าข้าวของโลกร้อยละ 29.93 มาจากการกระจายข้าวไทยไปสู่ตลาดที่มีการขยายตัวดีร้อยละ 33.86 และมาจากความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในตลาดโลกร้อยละ

42.77 อย่างไรก็ดีข้าวมาตรฐานที่ไทยส่งออกนั้นกลับมีการขยายตัวเป็นลบคือร้อยละ
-6.56

เสถียรภาพในการส่งออกของข้าวไทยตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษานั้น
สำหรับการวิเคราะห์ได้แบ่งระยะเวลาออกเป็น 5 ช่วง ช่วงละ 6 ปีเท่ากันและวิเคราะห์
โดยใช้ดัชนีความรู้เสถียรภาพของ Joseph D. Coppock (Coppock's instability
index) ทั้งในด้านมูลค่าการส่งออก (export value) และมูลค่าการส่งออกต่อหน่วย
(export unit value) พบว่าข้าวมาตรฐานสูงเป็นข้าวที่มีเสถียรภาพของมูลค่าการ
ส่งออกดีที่สุด กล่าวคือ ในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2500-2511 ซึ่งเป็นช่วงที่มูลค่าการส่งออก
ค่อนข้างสม่ำเสมอ นั้น ดัชนีของข้าวมาตรฐานสูงมีค่าเท่ากับ 9.7 ในขณะที่ข้าวมาตรฐาน
ปานกลางเท่ากับ 63.69 และข้าวมาตรฐานต่ำเท่ากับ 128.47 ในช่วงที่ราคาข้าวผันผวน
ระหว่างปีพ.ศ. 2512-2517 ข้าวมาตรฐานสูงก็ยังมีเสถียรภาพดีกว่าข้าวอีกสองมาตรฐาน
กล่าวคือค่าดัชนีเท่ากับ 74.18 ต่อ 145.08 และ 242.69 ตามลำดับในช่วงที่มูลค่าข้าว
ส่งออกค่อนข้างผันผวนและพุ่งขึ้นสูงระหว่างปีพ.ศ. 2518-2523 ข้าวมาตรฐานสูงก็ยังเป็น
ข้าวที่มีค่าเสถียรภาพดีที่สุดกล่าวคือ 22.49 ต่อ 93.64 และ 218.97 ตามลำดับในช่วง
สุดท้ายระหว่างปีพ.ศ. 2524-2529 ข้าวทุกมาตรฐานมีค่าดัชนีความรู้เสถียรภาพต่ำลง
แสดงถึงความมั่นคงในการส่งออกและข้าวมาตรฐานสูงเป็นข้าวที่ค่าดัชนีดีที่สุด กล่าวคือ
26.09 ต่อ 80.31 และ 51.01 ตามลำดับ ซึ่งในการวิเคราะห์ด้านมูลค่าการส่งออกต่อ
หน่วยก็ปรากฏผลออกมาใกล้เคียงกัน.

๙

Thesis Title An Analysis of Structural Change in the
Export Markets of Thai Rice

Author Mr. Suporn Purgsiganont

Thesis Master of Economics, Chiang Mai University

Examining Committee Assoc. Prof. Dr. Mingsarn Kaosa-ard Chairman
Lecturer Dr. Songsak Sriboonchitta Member
Lecturer Dr. Sangkom Suwannarat Member

Abstract

This thesis comprises two major parts. The first part is to analyse the change in the structure of the export markets of Thai rice by focussing on milled white rice which has the highest share in the total Thai exports. Special attention is given to trades in different rice standards. The second component deals with export stability and the factors influencing the growth of the rice exports.

In this analysis Thai rice is broadly divided into three major groups: high standard (white rice 100% and 5%), medium standard (white rice 10%, 15% and 20%) low standard (white rice 25% and lower)

The study suggests significant changes in the role of rice of different standards in total exports. Between 1961 to 1968 low grade rice occupied the highest share in the total export volume. As importers of low grade rice gradually improved their production ability especially in improving rice varieties, the volume of imports of lower standard rice declined continuously. This had forced Thailand to actively search for other rice markets. By 1980, although the volume of all grades of rice export had increased, the export volume of the high standard rice was twice larger than the combined export volume of the remaining standards and the export value of the high standard rice was higher than 60 per cent of all Thai white rice export value.

The market diversification attempts increased the number of customers from 92 in 1957 to 141 in 1987. The Herfindahl index of concentration showed a long-term declining trend from 0.1706 in 1957 to 0.1129 in 1987 for the high standard rice, from 0.1644 to 0.1241 for the medium standard rice over the same period and from 0.3344 to 0.1764 for the low standard rice.

The constant market share analysis was used to analyse factors contributing to Thai export growth between 1982-1984 which are the two years when data by grade or quality are available. The analysis indicates that a general increase in world trade accounted for 29.93 per cent of the export growth during this period while the market distribution and residual competitive effect accounted

for 33.86 and 42.77 per cent respectively. During the same period, the commodity composition effect is negative and was estimated at -6.56 per cent.

In the investigation into export stability, the Coppock instability index was adopted to estimate instability indices for both total export value and export unit value. The analysis suggests that high standard rice tended to be more stable both in total and unit value. Between 1957-1968 which was a period of relative stability, the Coppock instability index was 9.7 for the high 63.69 for the medium and 128.47 for the low standard. During 1968-1975 which was a period of fluctuating and rising prices, the index was 74.18, 145.08 and 242.69 for the high, medium and low standard respectively. Similarly during 1975-1980 when prices rose sharply, the high standard rice was the most stable (22.49) as compared to the medium (93.64) and the low standard rice (218.97). In the last period between 1981-1986, a period of declining price, the high standard rice remained relatively stable, that is 26.09 compared with an index of 80.31 of the medium and 51.01 of the low standard rice.

All rights reserved